

ELS ESTATS UNITS PODEN INTERVENIR A PANAMÀ

Noriega, escac i mort

L'avortament d'una operació política destinada a fer caure l'home fort de Panamà, el general Manuel Antonio Noriega, ha obert una nova i gran incògnita sobre el futur de les relacions entre els Estats Units i les repúbliques de l'Amèrica Central.

M. Delàs

El passat dia 25 de febrer, el president Eric Arturo Delvalle va anunciar per televisió el cessament del general Noriega com a cap de les Forces de Defensa. Poques hores més tard, Delvalle va haver de comprovar com la situació se li girava d'esquena. El

i el seu equip van decidir llançar-se pel camí de l'aventura. Avui, la tensió entre tots dos països ha arribat a tal punt que ja es parla sobre la possibilitat d'una intervenció militar de l'exèrcit nord-americà.

A partir de l'estiu del 1986, el general Noriega va començar a ser denunciat des de Washington com a militar corrupte, implicat en el tràfic d'armes i drogues. D'acord amb diversos informes, l'home fort de Panamà hauria esdevingut un home molt ric mitjançant les seves relacions amb la màfia colombiana i els grups guerrillers d'Amèrica Llatina.

Les acusacions van anar pujant de to. Mentre a l'interior del país l'oposició conservadora protagonitzava vagues i manifestacions que serien reprimides amb extremada duresa per la policia i l'exèrcit panamenys, Noriega i els seus seguidors afirmaven que darrere dels atacs contra el seu règim no hi havia cap altre motiu que no fos el d'evitar l'entrega del canal, prevista per l'any 2.000.

L'estiu passat, Washington decidia tallar l'ajut econòmic i militar a Panamà i, a principis d'aquest any, la Casa Blanca va enviar una missió d'alt nivell per demanar la dimissió del general Noriega com a cap de les forces armades, però la ruptura definitiva no es va produir fins començaments de febrer, quan el general va ser culpable de complicitat en el tràfic d'estupefaents per dos tribunals federals de Florida. Concretament, els fiscals nord-americans van acusar Noriega d'haver convertit el govern de Panamà en una gran empresa criminal que hauria protegit els traficants de drogues, per tal d'embutxacar-se quatre milions i mig de dòlars.

A partir d'aleshores, l'escalada verbal es va tornar molt més dura. Els militars panamenys van demanar al president Delvalle l'ixida de les tropes nord-americanes acantonades vora el canal, Noriega va acusar els Estats Units d'impedir el desenvolupament

econòmic, polític, social i jurisdiccional de Panamà i alts funcionaris nord-americans van indicar al president Delvalle que havia arribat el moment d'actuar contra Noriega.

De les paraules es va passar als fets, però el que s'ha donat ha sigut un pas en fals. El president destituït va passar a la clandestinitat, mentre que el cap de l'exèrcit, cada vegada més radicalitzat, es mostra disposat a convertir-se en un líder nacionalista que vol capitalitzar el sentiment antinord-americà d'una població repetidament humiliada pel país de les barres i les estrelles.

El canal de la discòrdia

La història de les relacions, diguem-

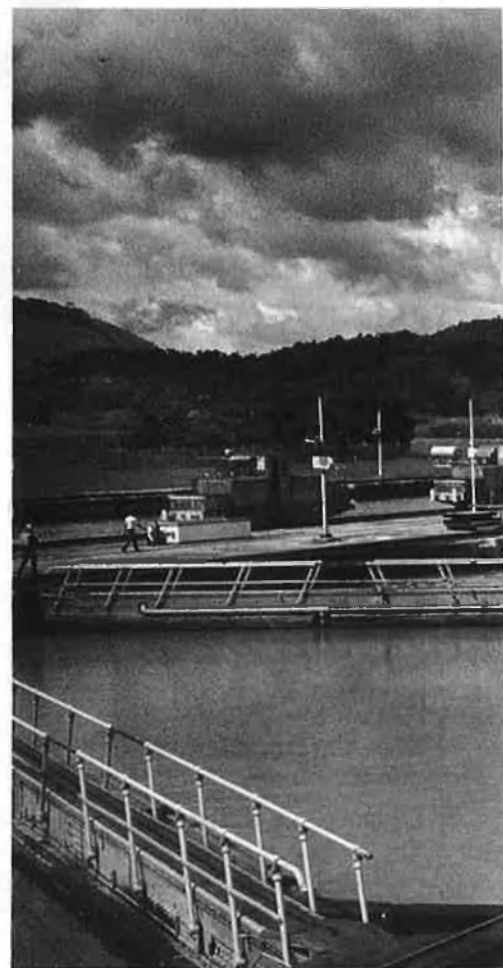
El General Manuel Antonio Noriega.

Manuel Solís Palma, com a nou ministre encarregat de la presidència.

Aviat farà dos anys que el Pentàgon i el departament d'estat nord-americà van iniciar una ofensiva per modificar l'estructura de poder en el país del canal.

A diferència d'altres estats de la zona, a Panamà no hi ha guerrilla, els militars dominen l'escena política i l'oposició és clarament favorable als interessos nord-americans, però el creixent marge d'autonomia del general Noriega ha inquietat l'administració Reagan fins al punt de propiciar una campanya de desestabilització d'aquell petit país.

Alguns oficials del Pentàgon han arribat a reconèixer que qualsevol successor de Noriega podria no estar disposat a tolerar les activitats militars que els Estats Units porten a terme des de Panamà. Això no obstant, Reagan

ne bilaterals, entre els Estats Units i Panamà sempre s'ha desenvolupat al voltant d'una peça fonamental pels interessos geoestratègics de la potència del nord.

La República de Panamà va declarar-se independent d'Espanya l'any 1821, però, immediatament, va passar a formar part de la Gran Colòmbia concebuda per Simón Bolívar. La posició privilegiada de l'istme en les rutes del comerç internacional va afavorir el desenvolupament d'una burgesia autòctona que aviat protagonitzaria diversos intents de secessió.

La ubicació de Panamà també va ser determinant perquè Fernando de Lesseps intentés repetir l'experiència de Suez. La fallida financera del primer projecte va fer que, l'any 1900, els nord-americans poguessin comprar als francesos els drets de construcció de la via interoceànica. Després de llargues negociacions, el 22 de gener de 1902, Colòmbia i els Estats Units van signar un tractat que, sota el nom Heran-Hay, havia de possibilitar l'inici de les obres de construcció del canal.

Però, pocs mesos més tard, el Senat colombià va rebutjar el tractat, la qual cosa va exacerbar els ànims de la burgesia panamenya. El govern nord-ame-

Delvalle: la situació se li girà d'esquena.

ricà va veure una ocasió excepcional per fer-se amb el control de la zona, donant suport als secessionistes.

El dia 3 de novembre de 1903 Panamà es declarava independent. Quaranta-vuit hores abans que l'exèrcit colombià pogués arribar a l'istme, el govern dels Estats Units ja havia expressat el reconeixement diplomàtic del nou estat i la disposició a protegir la seva independència. Quinze dies més tard, se

signava el tractat de Hay-Bunau-Vari-lla, pel qual Panamà cedia als Estats Units, per temps il·limitat, la sobirania sobre el canal i les seves riberes.

A partir dels anys seixanta, els esdeveniments van començar a canviar el panorama polític i diplomàtic del país. Les mobilitzacions estudiantils, les ocupacions de finques per part dels camperols i el sorgiment d'alguns grups guerrillers posaven de manifest l'ascens de la consciència antiimperialista.

Els moments de màxima tensió van tenir lloc el gener de 1964. Els soldats nord-americans acantonats a la zona del canal van disparar contra la població. Els enfrontaments es van prolongar durant cinc dies, en el transcurs dels quals, 27 persones van perdre la vida i altres 500 van resultar ferides per armes de foc.

Però els canvis radicals van arribar l'any 68. Deu dies després d'unes eleccions que havien donat la victòria al dirigent nacionalista Arnulfo Arias, el general Omar Torrijos va donar un colp d'estat, obrint una nova etapa que resultaria decisiva pel futur de Panamà.

Torrijos va ser qui, després d'un llarg procés negociador, el 7 de setembre de 1977, va aconseguir del president Carter la signatura d'un tractat pel qual els Estats Units restaven compromesos a entregar el canal a l'administració panamenya i a retirar les tropes destacades en aquella zona. Aquest fet, si res no modifica els acords, s'haurà de produir el 31 de desembre de 1999. A més, el tractat també preveu que, a partir del 1990, el màxim responsable de l'administració del canal sigui un panameny.

La intervenció dels Estats Units en

El canal, que els nord-americans hauran d'entregar l'any 2000.

els conflictes d'Amèrica Central, la importància estratègica del canal i la magnitud de les missions atorgades al Comando Sud de l'exèrcit dels Estats Units han portat més d'un observador a assenyalar que darrere dels atacs contra Noriega no hi ha cap altra intenció que no sigui la d'evitar la retirada de les forces militars nord-americanes.

De fet, el tractat Torrijos-Carter va ser esmentat pel Congrés dels Estats Units, donant-los el dret d'intervenir militarment al canal si es considera que hi ha una amenaça per la seva seguretat.

El Comando Sud, instal·lat a Panamà des del 1944, és una de les quatre unitats militars més importants emplaçades fora de les fronteres dels Estats Units. Des de les bases ubicades a la vora del canal es dona suport logístic a les operacions de contrainsurgència nord-americanes, es preparen els plans estratègics de la regió, es coordinen les activitats del personal militar nord-americà, es dona suport a altres comandos, unificats i específics, es planifiquen missions regionals tals com el desplegament per dotze nacions d'Amèrica Llatina en exercicis militars conjunts i s'han entrenat oficials de tots els exèrcits de la zona. A títol d'exemple, des de la base de Howard, operen els avions espia que controlen els moviments de la guerrilla salvadorenca.

En unes declaracions recents contra l'administració nord-americana, Noriega va explicar que, en el mes de desembre del 1986, l'aleshores director del Consell de Seguretat Nacional dels Estats Units, John Poindexter, li va de-

manar suport per un desembarcament a Nicaragua. Segons el general panameny, la seva negativa va fer que Poindexter «marxés amb la destrala de guerra, que és la que estem pagant ara».

En el Comando Sud es troben agrupats, aproximadament, 10.000 militars i un nombre semblant de civils. Segons dades nord-americanes, durant els set primers anys de vigència dels acords Torrijos-Carter, els Estats Units han transferit a Panamà fons valorats en 1.200 milions de dòlars.

Si no s'hagués suspès l'ajut econòmic i militar, l'any 1987, Panamà hauria rebut 26 milions de dòlars per aquests conceptes, però la simple presència del contingent militar deixa en aquell país una quantitat anual d'aproximadament 200 milions més.

Pel que fa referència al canal, dels aproximadament 400 milions de dòlars que s'obtenen anualment, els panamenys només reben una quarta part, mentre que la resta passa a mans nord-americanes.

Noriega no és Torrijos

Durant els darrers anys, la situació econòmica i social de Panamà s'ha deteriorat de forma més que considerable. L'atur afecta a més del 30 per cent de la població, dues de cada tres persones viuen en condicions de pobresa i quasi el 50 per cent dels infants pateix desnutrició. El deute exterior supera els 4.000 milions de dòlars i les reserves de divises son pràcticament inexistentes.

L'economia panamenya, basada essencialment en el sector dels serveis, no

compta amb una infraestructura productiva que li permeti fer front als desequilibris financers.

Noriega ha aconseguit mantenir-se com a líder indiscutible entre l'estament militar. La divulgació per part de la CIA de tota mena d'informació sobre les seves activitats il·legals —narcotràfic, blanqueig de diners, assassinat d'un dirigent opositor, participació en un frau electoral, espionatge doble, comerç d'armes— no ha aconseguit desfer la seva condició «d'home fort». Les mobilitzacions i vagues generals convocades pel moviment opositor Cruzada Civilista tampoc no semblen obrir cap crisi de poder. Però el que no han aconseguit les operacions polítiques potser ho farà la situació econòmica.

La classe treballadora es troba més distanciada de les organitzacions empresarials de la Cruzada Civilista que dels militars. Al mateix temps, el general Noriega s'esforça a aparèixer com el nou líder dels seguidors d'Omar Torrijos.

Però Noriega no és Torrijos ni compta amb les cartes d'aquell dirigent carismàtic.

Les mesures de pressió econòmica que articularà el govern dels Estats Units accentuaran la crisi econòmica que viu el país, restringint les possibilitats del govern de dur a terme una política de tipus populista.

D'altra banda, l'aïllament internacional del nou govern dificulta l'acció diplomàtica àgil, indispensable per fer front a l'embargament comercial i la congelació de dipòsits bancaris que reclama el Congrés dels Estats Units. □

CAFÉ LISBOA

FALLEIS

Cavallers 35

VALÈNCIA-1

